У мастацкай галерэі “Універсітэт культуры” дэманструецца выстава работ творчай моладзі Кітая і Беларусі, арганізаваная Пасольствам Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь, Беларускім дзяржаўным універсітэтам культуры і мастацтваў і Беларускай дзяржаўнай акадэміяй мастацтваў. Дыпломныя работы кітайскіх выпускнікоў больш чым дзесяці самых прэстыжных акадэмій мастацтваў Кітая, а менавіта яны прадстаўлены ў экспазіцыі, даюць нагляднае ўяўленне, чым жыве і чым дыхае сёння рэалістычны алейны жывапіс у Паднябеснай — з’ява настолькі ж унікальная, наколькі і адкрытая для ўспрымання намі, беларусамі, еўрапейцамі. З Мінска творы кітайскіх маладых мастакоў выправяцца ў Індыю.

Гук, што парушыў цішыню

Чырванадрэўшчык Цын выразаў з дрэва раму для званоў. Калі рама была закончана, усе дзівіліся: яна была такая цудоўная, быццам папрацавалі самі багі. Убачыў раму правіцель Лу і запытаў у Цына: “У чым сакрэт твайго мастацтва?” “Які ж сакрэт можа быць у вашага слугі, звычайнага чалядніка? — адказаў чырванадрэўшчык Цын. — А зрэшты, сякі-такі сакрэт усё ж ёсць. Калі ваш слуга задумвае выразаць раму для званоў, ён не мае права марнаваць свае духоўныя сілы і бесперапынна гавее, каб супакоіць сэрца. Пасля трох дзён посту я пазбаўляюся ад думак пра ўшанаванні і ўзнагароды, чыны і заробак. Пасля пяці дзён посту я пазбаўляюся ад думак пра пахвальбу і ганьбу, майстэрства і няўменне. А пасля сямі дзён посту я дасягаю такой засяроджанасці духу, што забываюся пра самога сябе. Тады для мяне перастае існаваць царскі двор. Маё мастацтва захоплівае мяне ўсяго, а ўсё, што адцягвае маю ўвагу, перастае існаваць для мяне. Толькі тады я выпраўляюся ў лес і ўглядаюся ў нябесную прыроду дрэў, стараючыся адшукаць дасканалы матэрыял. Вось тут я на свае вочы бачу гатовую раму і бяруся за працу. А калі твор не атрымліваецца, я адкладваю яго. Калі ж я працую, нябеснае злучаецца з нябесным — ці не таму здаецца, быццам мой твор зрабілі багі?”

Лю Дан. Хлопчыкі, якія гуляюць.

Безумоўна, сённяшняга кітайскага студэнта, які вучыцца на мастака ў адной з дзесяці акадэмій мастацтва КНР, дастаткова цяжка ўявіць сабе на месцы звычайнага чырванадрэўшчыка Цына з гэтай старажытнакітайскай легенды, якімі б традыцыяналістамі кітайцы ні былі і ні заставаліся б па сваёй нацыянальнай чалавечай сутнасці і па сваёй творчай натуры. Але вось на месцы правіцеля Лу, які не можа не здзівіцца боскай дасканаласці драўлянай рамы Цына, сябе, гледача, успрымаеш тым не менш зусім адэкватна. Ну, сапраўды, што незвычайнага ці што загадкава-сакрэтнага ў такіх, здавалася б, цалкам рэалістычных партрэтах, як, напрыклад, “Стары пастух” Шы Меня, “Бацька” Лі Мэйліна або “Чалавек,

Дзі Кёсін. Чалавек, які адпачывае.

які адпачывае” Дзі Кёсіна? Або ў такім іранічным “тэхна”, як “Мой BMW” Лі Вэя? (Звычайны гарадскі веласіпед са сваім “цюнінгам” — абшарпанасцю сядла, іржавасцю металічных частак.) Або ў такіх натуралістычных “эцюдах”, як “У час адпачынку” У Жэйіао, “Хлопчыкі, якія гуляюць” Лю Дана або “Летняе сонцастаянне” Лу Янсяня? Ну, сядзіць сабе пастарэлы кітаец у праёме расчыненага насцеж акна, чытае сабе газету, нетаропка папівае свой чай... Вы незнарок адарвалі яго ад улюбёнага занятку, скажам, праходзілі міма яго акна і нешта гучна вымавілі, і ён, рэзка адарваўшыся ад газеты, глядзіць на вас. Але ж так сумна-сумна, быццам развітваючыся з вамі, быццам кажучы: “Я разам з сонцам, будзе вечар, і я сыду...” І ты ўжо не можаш проста так глядзець на яго — доўга стаіш як укапаны і, урэшце, не вытрымліваючы гэтага сустрэчнага позірку, сарамліва апускаеш вочы... Ну, скажыце мне, кітайскія студэнты, які такі сакрэт вашага мастацтва, што, здаецца, замест вас папрацавалі вашы кітайскія багі? Гэта ж усяго толькі... рэалізм. Партрэт, нацюрморт, пейзаж. Без ніякіх прыставак ці постфіксаў. Але чаму ўсё гэта змушае цябе ніякавець і думаць?..

Тут варта зрабіць маленечкую паўзу-шматкроп’е і яшчэ раз нагадаць чытачу, што на сённяшняй выставе ў галерэі “Універсітэт культуры” ад кітайскага боку прадстаўлены менавіта алейны жывапіс, а гэта ўсё ж такі крыху не тое, што часцей за ўсё асацыруецца з паняццем “традыцыйны кітайскі рэалізм” з яго наборам розных відаў мазкоў, ліній, размываў і да т.п., наскрозь прасякнуты даасізмам і моцна падсілкаваны тысячагадовай традыцыяй каліграфіі. Нягледзячы на тое, што і алейны жывапіс у Кітаі мае сваю некароткую гісторыю, якая пачалася некалі яшчэ ў 1579 годзе з прыходам у Паднябесную місіянераў з Захаду, можна сказаць, што кітайскае мастацтва выпакутавала права на свой унікальны “эксперымент” з алеем праз шматлікія канфлікты ўласна кітайскіх тэхнік і заходніх уплываў. Гэтак жа, дарэчы, як выпакутавала сваё права і на унікальны сучасны кітайскі авангард. Дастаткова згадаць той факт, што калі ў 1989 годзе, ап’янёныя “адлігай” і заходнімі творчымі вятрамі, першыя кітайскія мастакі-авангардысты надумалі зладзіць сваю першую калектыўную выставу, у дзень яе адкрыцця раптам паведамілі пра закладзеную ў экспазіцыйнай зале бомбу, і адкрыццё было вырашана адкласці. Потым выставу ўсё ж удалося разгарнуць, але толькі на два тыдні... Сёння ж у Паднябеснай ёсць літаральна ўсё: і традыцыйны кітайскі жывапіс з яго тэхнічнымі канонамі і нязменнымі сюжэтамі, і той жа авангард, і алейны жывапіс з самымі рознымі ўплывамі ад рэалізму да постімпрэсіянізму. Парадаксальным чынам многія з прадстаўленых сёння ва “Універсітэце культуры” жывапісныя творы кітайскіх выпускнікоў нагадваюць лепшыя ўзоры рускага класічнага рэалізму XIX стагоддзя.

Вольга Мельнік. Партрэт.

Лі Вэй. Мой BMW.

Урэшце адышоўшы ад “Летняга сонцастаяння” Лу Янсяня, я падыходжу да іншага твора — “Гук” Ван Дзіня. У нечым гэтыя дзве работы падобныя. У першай — стары кітаец у квадраце акна, у другой — маладая кітаянка ў вузкім прамавугольніку, што ўтвараўся пасля таго, як раптам рассунулі цёмна-зялёную шырму... Мяркуючы па ўсім, мы таксама захапілі яе знянацку. Яна — мастачка. Толькі-толькі збіралася маляваць. Але мы рассунулі шырму, і на яе твары — застылы жах... Як у “Крыку” Эдварда Мунка, як у вядомым культавым фільме жахаў “Званок”. Мы ўпусцілі ў яе агароджаны свет такі непатрэбны ёй зараз гук. Той гук, які яшчэ міг назад быў захінуты ад яе шырмай. Той гук, што парушыў яе цішыню...

У “беларускія” экспазіцыйныя залы вяртаешся пасля “кітайскіх” як на радзіму. (Хоць некаторыя партрэты, напрыклад, выкананыя студэнткамі акадэміі мастацтваў Вольгай Мельнік ці Алесяй Скарабагатай, выразна карэспандуюць з кітайскімі.) У зале, дзе выстаўлены беларускія габелены, асабліва цёпла і мякка. І гук зноў перарастае ў цішыню...

Мікола ЧЭМЕР.

Фота Алега ІГНАТОВІЧА.

REPOSITORY BSU